

Мукачівський державний університет
Гуманітарний факультет
Кафедра психології

Кваліфікаційна робота

05 – Соціальні та поведінкові науки / 053 – Психологія
«Психологічні особливості діагностики обдарованості
молодших школярів»

Виконала: студентка 4 курсу,
групи П-4
спеціальності 053 «Психологія»

Суп Л. І.

(прізвище та ініціали)

Керівник: Костю С. Й.

(прізвище та ініціали)

Рецензент: Бохонкова Ю.О.

(прізвище та ініціали)

Мукачево - 2020 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОЯВУ ОБДАРОВАНОСТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	
1.1 Характеристика обдарованості як психологічного феномену.....	6
1.2 Види обдарованості та їх специфіка.....	16
1.3 Особливості виявлення обдарованості дітей молодшого шкільного віку.....	24
Висновки до першого розділу.....	32
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБДАРОВАНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯІВ	
2.1 Опис використаних методик та організація дослідження.....	35
2.2 Аналіз результатів дослідження	38
2.3 Організація розвивальної роботи з молодшими школярами.....	51
Висновки до другого розділу.....	61
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67
ДОДАТКИ.....	70

ВСТУП

Актуальність дослідження. Проблема дитячої обдарованості, розвитку творчих здібностей є однією із актуальних на етапі модернізації національної системи освіти. Немає сумніву, що прогрес цивілізації залежить від обдарованих людей, які здатні нешаблонно мислити, швидко орієнтуватися в нових умовах; від їхньої готовності до творчого пошуку і підходу до виконання різних справ. Одним із найважливіших завдань початкової школи є пошук, відкриття, шліфування таланту дитини, плекання, підтримка, стимулювання його.

У вітчизняній психології обдарованість традиційно визначалась як високий рівень розвитку здібностей. Питання вивчення і формування здібностей особистості розглядалися у працях Ю. Бабаєвої, П. Гальперіна, Н. Лейтеса, О. Леонтєва, Л. Чорної та ін. Ідея дослідження природи обдарованості на основі аналізу творчого розвитку людини знайшла своє відображення в концепціях творчої обдарованості у таких науковців як О. Кульчицька, О. Матюшкін, В. Моляко, С. Сисоєва та ін.

Розвиткові обдарованості на різних вікових етапах у науковій літературі присвячено значну кількість досліджень (В. Давидов, Д. Ельконін, О. Кульчицька, І. Лернер, Р. Пономарьова та ін.). Першочерговим завданням педагога, за Г. Костюком, є розвиток здібностей у дітей молодшого шкільного віку, оскільки саме в цей період відбувається інтенсивне становлення особистості, розкриваються властиві дітям задатки, нахили, здібності.

Дослідження обдарованості характеризуються складністю та суперечностями, проте в останній час спостерігаються тенденції до інтеграції різноманітних підходів, підставу для якої дає нове осмислення поняття обдарованості, адже воно відбувається на рівні системи, охоплюючи всі грані особистості. Вивчення обдарованості через особистість, як вважає В. Моляко, є «одним із плідних шляхів вивчення творчості в цілому, оскільки вона завжди унікальна й суто особистісна».

У сучасних вітчизняних дослідженнях розглянуто такі аспекти з означеної проблеми: прояви обдарованості у дитячому віці (Л. Коробко, А. Савенков та ін.); особливості роботи з обдарованими дітьми (І. Семенова, Н. Сербіновська, З. Хоменко та ін.); методи діагностики обдарованості учнів (О. Кульчицька, В. Онацький, Н. Шумакова та ін.).

Враховуючи соціально-психологічну та практичну значимість розвитку здібностей молодших школярів ми визначили тему нашого дослідження: «Психологічні особливості діагностики обдарованості молодших школярів».

Об'єкт дослідження: молодші школярі.

Предмет дослідження: психологічні особливості діагностики обдарованості молодших школярів.

Мета дослідження: розкрити сутність проблем обдарованості молодшого школяра та особливості діагностики творчих здібностей.

Завдання дослідження:

1. Розглянути історію і сучасний стан з проблем дитячої обдарованості в зарубіжній і вітчизняній літературі.

2. Проаналізувати вікові особливості молодших школярів.

3. Обґрунтувати особливості діагностики творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку.

4. Емпірично дослідити рівень обдарованості дітей молодшого шкільного віку.

5. Надати рекомендації щодо розвивальної роботи з питань створення сприятливих психологічних умов для розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Методи дослідження:

- Теоретичний аналіз, порівняння і систематизація науково-теоретичних та методологічних джерел.

- Емпіричні методи – стандартизовані методики:

1. Методика дослідження творчого компонента «Домалюй малюнок» (П. Торренс).
2. Тест «Не прогав вундеркінда!» (авторська методика)
3. Анкета з визначення здібностей учнів (за методикою Хаана і Кафа).
4. Методика визначення рівня розумового розвитку дітей молодшого шкільного віку (Є. Ф. Замбіцявічен).

- Методи статистично-аналітичної обробки даних - кореляційний аналіз (лінійна кореляція Пірсона) з використанням програми PSPP.

База дослідження: дослідження проводилося на базі мукачівського ліцею № 8. Вибірку склали 30 школярів 3-В класу віком від 7 до 9 років.

Практичне значення дослідження

Дослідження полягає в тому, що результати дослідження та одержаний практичний матеріал можуть бути використані вчителями, батьками, вихователями, практичними психологами, та соціальними педагогами в безпосередній роботі як з учнями, так і з вчителями.

Основний зміст викладено на 66 сторінках тексту. Загальний обсяг – 80 сторінок.

ВИСНОВКИ

В ході кваліфікаційної роботи ми спробували розкрити сутність проблем обдарованості молодшого школяра та особливості діагностики творчих здібностей. Також нами було :

1. Узагальнено та систематизовано питання про психологічні особливості діагностики обдарованості молодших школярів та теоретичні підходи до проблеми вивчення дитячої обдарованості.

2. Розглянуто історію і сучасний стан з проблем дитячої обдарованості в зарубіжній і вітчизняній літературі.

3. Проаналізовано вікові особливості молодших школярів.

4. Обґрунтовано особливості діагностики творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку.

5. Емпірично досліджено рівень обдарованості дітей молодшого шкільного віку. (Результати емпіричного дослідження довели, що високий рівень обдарованості властивий незначній кількості дітей молодшого шкільного віку, рівень розвитку творчих здібностей переважає). Для з'ясування того чи показник інтелекту впливає на розвиток здібностей, нами був здійснений порівняльний та кореляційний аналіз (двовимірна кореляція Пірсона) за допомогою програми PSPP.

6. Була організована розвивальна робота з молодшими школярами.

7. Надано рекомендації щодо розвивальної роботи з питань створення сприятливих психологічних умов для розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Лише у сукупності з педагогічною корекцією, умов та технологій можна стимулювати особистість з максимальною повнотою розкрити себе у соціумі, що дозволить учневі домогтися самоствердження а педагогам соціалізації обдарованих учнів.

В даний час не існує оптимальних програм для здібних дітей, які допомогли б їм уникнути труднощів, або ж вони не в достатній кількості

реалізуються. Залишається тільки сподіватися, що щось зміниться і у таких дітей не буде труднощів у майбутньому або хоча б їх стане менше.

Дослідження показали, що кількість дітей із середнім рівнем розвитку переважає над кількістю обдарованих дітей. Це лише ще раз доводить, що в реальності обдарованих дітей не багато. У зв'язку з цим необхідно підтримувати і допомагати розвиватися таким дітям. Ось напрямок над яким нетреба працювати дорослим: вчителям, вихователям, батькам, а особливо психологам.

В ході діагностики (при опитуванні батьків та вчителя) є підстави зробити припущення про актуальну обдарованість 4-х учнів 3-В класу, про наявність здібностей, як передумови для становлення обдарованості у певній галузі діяльності. Саме ці діти володіють багатим словниковим запасом, легко навчилися читати, розмовляють зі старшими на рівних, ставлять багато запитань, люблять ігри, які потребують кмітливості, швидко схоплюють початковий матеріал.

Отже, для розвитку особистості в обдарованої дитини слід:

- створювати проблемні ситуації, що вимагають альтернативи, прогнозування, уяви;
- розвивати критичне сприйняття дійсності;
- вчити доводити починання до логічного завершення;
- надавати можливість виконувати більше навчальних завдань з обов'язковим підвищенням їх складності, створювати розвиваючі ситуації;
- використовувати творчу діяльність учнів при проведенні різних видів масових заходів, відкритих уроків, свят;
- пам'ятати, що «своєчасно знайти, виховати й розвинути задатки і здібності у своїх вихованців, своєчасно розпізнати в кожному його покликання – це завдання стає тепер найголовнішим у системі навчально-виховного процесу» (В.О.Сухомлинський).

. Ознаки обдарованості варіативні й часто суперечливі у своїх проявах, залежні від соціального контексту. Але наявність навіть однієї з цих ознак повинна привернути увагу психологів, педагогів і мотивувати їх на аналіз кожного індивідуального випадку.

Обдарованість не може розвиватися з нічого. Вона завжди розвивається на основі діяльності, яка є улюбленою для дитини. Якщо дитина має стійкий інтерес до якоїсь діяльності, це завжди знак, що в неї може бути виявлений той чи інший тип обдарованості.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>